

ומשנינן: אמר רבה בר רב שילא: כמאן דאמר כאילו אמר כלפי לבר, כלפי לחוץ, דהיינו אחורי כל כותלי ההיכל וקדש הקדשים.

אמר רב יהודה אמר שמואל: אין חייבין משום טומאה, הנכנס לעזרה כשהוא טמא אינו חייב כרת, אלא על אורך מאה ושמונים א-נ ושבע אמה על רוחב מאה ושלושים וחמש אמה, שזה שטח העזרה [ולקמן מפרש מה בא למעט].

תני תנא קמיה דרב נחמן: כל העזרה היתה קפ"ז על רוחב קל"ה אמה.

אמר ליה רב נחמן: הכי אמר לי אבא: כגון זה בכל השטח הזה כהנים נכנסים לשם, ואוכלין שם קדשי קדשים, ושוחטין שם קדשים קלים, וחייבין משום טומאה. שכל אלו דינם בעזרה.

והוינן בה: למעוטי מאי דאין חייבין עליו משום טומאה? אילימא למעוטי עובי חלל החלונות והדלתות שבחומת העזרה ועובי החומה בראשה למעלה, אי אפשר לומר כן, דהא תנינא: החלונות ועובי החומה דינם כלפנים!

ואלא למעוטי לשכות שבעזרה שהנכנס להם בטומאה אינו חייב, לפי שלא נתקדשו בקדושת העזרה [וכמבואר במסכת שבועות יד א].

ותמהינן: ואי באותן לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש, הכיצד אפשר למעטן,

גובהן עשרים אמה ורוחבן עשר אמה, ואיך יתכן לפרש גובהה הפשפשין שמונה?

ומתריצין: פשפשין שאני! שהן פתחין קטנים ואין משמשין לכניסה ויציאה אלא להכשיר שחיטת שלמים.

והדרין השתא לדון בהכשר העזרה כולה לשחיטה על ידי הפשפשין.

והוינן בה: והאיכא צדיין דאולם לצפון ולדרום בינו ולכותל העזרה, שאינם נגד הפתח המזרחי ולא המערבי, ולא הוי בכלל "לפני" ואיך יוכשר לשחיטה?

ומשנינן: דפתח להו לפשפשין בקרן זוית של האולם, מקצת הפתח פונה לצפון ומקצתו למערב והוא מכשיר שני הצדיין וכן בדרום.

תו הוינן בה: אחורי בית הכפורת בינו לחומת העזרה במערב מאי? כיצד יוכשר לשחיטה?

ומשנינן: תא שמע: דאמר רמי בר יהודה אמר רב: לול חלון קטן היה אחורי בית הכפורת גבוה שמונה אמות כדי להכשיר את העזרה לאכילת קדשי קדשים [לא גרסינן לה כדלעיל] ולשחיטת קדשים קלים.

והיינו דכתיב בספר דברי הימים במנין השומרים שהעמידו במקדש לכל הפתחים "שנים לפר בר" שני שומרים ל"בר" היינו לאותו לול.

והוינן בה: מאי "לפר בר"?

העליון של הפתח, אבל בשחיטת קדשים קלים הלא הדין הוא שתהיה השחיטה נעשית במקום

לצד אחר לא יהיה קרוי "נוכח פני אהל מועד", ולכן מועיל במה שהוא יכול לראות את החלק

ומתרצינן: אמר רבא: ¹ לאכילה שאני, שנתרבו הלשכות "מחצירות הרבה" אבל לענין טומאה לא קדושים מן התורה!

והוינן בה: והתניא: לשכות הבנויות לחול ופתוחות לקודש — כהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים, ואין שוחטין שם קדשים קלים, וחייבין משום טומאה. ותקשי, דהרי לשון "חייבין" משמע שהוא מן התורה?

ומתרצינן: לאו אמרת בברייתא "אין שוחטין" הרי דלא קדשי, תני נמי "אין חייבין"!

ומקשינן: ² בשלמא "אין שוחטין", לאו משום קדושה הוא אלא משום דבעינא שחיטה כנגד הפתח, וליכא בהני לשכות שחיטה כנגד הפתח. אלא "אין חייבין", אמאי? מהו ההכרח לשבש הברייתא, דהא מ"אין שוחטין" אין ראייה?!

והתנן: תוכן קדש, וחייבין עליהן משום טומאה.

ומתרצינן: מדרבנן הוא שאסור ליכנס שם בטומאה, אבל מכרת וקרבן נתמעטו!

ומקשינן: ודאורייתא לא קדושים הלשכות בקדושת עזרה?

והתניא: לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש — מניין שהכהנים נכנסים לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ושירי מנחה? תלמוד לומר "בהצר אהל מועד יאכלוהו", וקודם לכן כתיב "במקום קדוש" ודרשינן מכפל הלשון: התורה ריבתה הצירות הרבה אצל אכילה אחת!

ושמע מינה שקדושת הלשכות מן התורה הן, דאי אינן אלא מדרבנן האיך הקילו חכמים להכשיר מקום חול לאכילת קדשים?!

אולם המנחת חינוך [מצוה קמח] כתב שאין חייבין שם משום שחוטי חוץ, אבל לדברי כולם השוחט בלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לקדש אפילו אם אינם מכוונים כנגד פתח ההיכל, שאינם כשירות לשחיטת קדשים קלים, מכל מקום לא יהיה שם חיוב חוץ לרבא, שהרי זה ודאי דומה לגגו של היכל, שהרי הם בחלל העזרה, ועייך בהערה הבאה עוד מזה.

ויעויין באתון דאורייתא [סימן א] שדן אם יש בלשכות אלו איסור של שחיטת חולין בעזרה, וכתב שאם הגדר באיסור חולין בעזרה הוא שמקום הראוי לשחיטת קדשים אין ראוי שישחטו שם גם חולין, אם כן פשוט שאין בלשכות אלו משום איסור זה.

2. לכאורה קשה אם הברייתא מדברת באופן

שהוא קרוי "פתח אהל מועד", ולא נאמר כלל שצריך הוא לראות את הפתח, ואפילו אם יחזיר פניו יהיה כשר, ולכן בזה נסתפקה הגמרא אם כשיש דבר החוצץ אם המקום קרוי "פתח אהל מועד".

1. המקדש דוד [כו ז] כתב שדוקא לענין אכילה נתרבו, אבל לענין שחוטי חוץ השוחט בלשכות אלו חייב, ואינו דומה למה שמבואר לקמן [קז ב], שלרבא השוחט בגגו של היכל פטור אפילו שאינו ראוי לשחיטת כל זבח, ששם מכל מקום הרי הוא בתוך חלל העזרה, מה שאין כן כאן שהוא בנוי בחול.

ועוד כתב שם שיתכן שדם ואימורין היוצאים ללשכות אלו יפסלו ביוצא, מאחר שאינן קדושות אלא לענין אכילה.

ומתרצינן: וליטעמך, דהטעם משום "כנגד הפתח", תקשי למה קתני "אין שוחטין" מי לא עסקינן דקא שחיט כנגד הפתח? כשהיה פתח הלשכות מכוון כנגד פתחי בית החליפות, ועל כרחך הכי הוא, דאי ליבא אופן שיהיה כנגד הפתח פשיטא דאין שוחטין ולמאי איצטריך לאשמעינן?

אלא, אף על גב דקא שחיט כנגד הפתח, תני בברייתא ד"אין שוחטין" משום דלא קדיש, אם כן תני נמי "אין חייבין משום טומאה", לפי שלא נתקדשו בקדושת עזרה רק לענין אכילה

ומתרצינן: אמר רבינא: סמי טול מכאן אכילה! דלא גרסינן לה.

וניחא השתא מה דאמרן לעיל דלמעוטי לשכות אתאן.

ומקשינן: והכתיב בשבעת ימי המילואים "בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אותו" הרי שלאכילה בעינן נמי "פתח אהל מועד"?

והוינן בה: ולאכילה לא בעינן כנגד הפתח? דהא לעיל סלקא דעתין דהטעם דאין שוחטין משום שאינו "כנגד הפתח", ומשמע דלאכילה לא בעינן "כנגד הפתח" [פירוש אחר: דהא סתמא קתני בברייתא "אוכלין" אפילו במקום שאינו כנגד הפתח] והתניא:

ומתרצינן: קדשי שעה שאני! דגזירת הכתוב היתה במילואים. אבל לדורות לא בעינן "פתח אהל מועד" לאכילה משום דהתורה ריבתה חצירות הרבה. [בתוס' פירשו דמילואים שאני שהרי אף הכהנים הוזהרו "ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים"].

אמר רב יצחק בר אבדימי: ³ מנין לדם לענין אפשר לשחוט שם קדשים קלים כשהם כנגד הפתח, מכל מקום כשלא יהיו כנגד הפתח יהיה בהם חיוב, שהרי אינם כשרים לשחיטה ואינם עומדים בתוך חלל העזרה.

3. הראשונים הקשו למה הוצרכנו ללימוד מיוחד לזה, הרי בלילה אי אפשר לזרוק הדם משום שלומדים מ"ביום צוותו", ולמחרת נפסל בלינה כמו אימורינן שנפסלין בעלות השחר.

ורש"י יישב שהנפקא מינה היא כשלנו בראשו של מזבח, שבוזא אין לפסול מצד דין לינה, ומכאן למדנו שיהיה פסול.

ופירש השיטה מקובצת [אות ח] שכונת רש"י להעמיד הפסוק באופן שבשקיעה היה

שאינם כנגד הפתח, ואין שוחטין שם משום שהם צידי צדדין, אם כן הרי דין זה נכון וקיים גם בלשכות הבנויות בקדש, וכמו שלמדנו למעלה, ולמה הברייתא נקטה דין זה בבנויות בחול.

ויש ליישב לפי דברי המקדש דוד הנ"ל, שבבנויות בחול יש בהם חיוב חוץ משום שאינם בחלל העזרה, ואם כן יש חילוק ביניהם, שבבנויות בקדש מאחר שהם בתוך חלל העזרה לא יהיה חיוב משום שחוטי חוץ, והגם שאין שוחטין שם משום שצריך להיות פתח אהל מועד, מכל מקום אינו מופקע לגמרי מדין שחיטה, שאינו נחשב שחוט חוץ, אבל בבנויות בחול, אפילו אם אנו סוברים עכשיו שנתרבו גם

הקרבן 4 שנפסל⁵ לזריקה בשקיעת החמה?

[יש לשאול, למאי נפקא מינה בפסול זה?

והשאגת אריה [סימן יז] תירץ על עיקר הקושיא, שהנה אמר רבי יוחנן [לעיל ל"ח ב] ששלש מתנות שבדם אינן באות בלילה, ומפרש שם רש"י שאפילו שאינן מעכבות ואינן זריקה גמורה, מכל מקום דם נפסל בשקיעת החמה, ומפרש השאגת אריה שמ"ביום צוותו" לא למדנו אלא לעבודה שמעכבת הכפרה, אבל אחר שנתן מתנה אחת שהדין הוא שכיפר, אם כן הרי זה כמו הקטרה שכשירה בלילה מאחר שאין הכפרה תלויה בה, ולזה הוצרך הלימוד כאן שהדם נהיה פסול לזריקה בשקיעה.

והרש"ש מתרץ שמ"ביום צוותו" עדיין לא היינו יודעים את הדין שאם חישוב על הדם לזרקו אחר השקיעה שהוא פיגול כמבואר לקמן [בב], ומבאר במנחת אברהם שבדין פיגול במחשבת חוץ לזמנו לא די במה שהזמן אינו ראוי לדבר זה [שחישוב עליו], אלא צריך שיחול בו אז פסול לזה, ומשום כך צריך ללימוד מיוחד שבשקיעה חל בדם פסלות של לינה, אבל בלא הלימוד הזה, היה זה רק עיכוב מצד שהזמן אינו ראוי לזריקה אבל לא היה חל פסלות בגוף הדם, ולא היה נעשה פיגול.

והמקדש דוד [טז סק"ב] תירץ שיש נפקא מינה בפסול שקיעה לענין במה, שלקמן [ק"כ א] נחלקו רב ושמואל אם עבודת לילה כשירה בבמה, ואם כן כששחט ביום ושקעה החמה קודם זריקה, בלא הלימוד שהוא נפסל בשקיעה היה זורקו בלילה.

4. האבי עזרי [מעשה הקרבנות ד א] הביא מהגרי"ז שחכם א' הקשה להגרי"ח לשיטת ר"ת בערה הקודמת שדם נפסל בשקיעה אפילו שעדיין יום גמור הוא, אם כן יהיה מותר לאכול חמץ בערב פסח אחר השקיעה בזמן שהוא ודאי יום, שהרי האיסור לאכול חמץ בערב פסח נלמד מהפסוק "לא תאכל עליו חמץ", כלומר בזמן

הדם למטה מהמזבח, כי אם היה על ראש המזבח בשקיעה, לפי האמת גם כן לא היה נפסל, והיינו משום שסובר שגדר הפסול בשקיעה הוא כמו לינה.

אולם המקדש דוד [טז סק"ב] כתב שבשקיעה יהיה נפסל גם אם היה בראש המזבח, ומשום שפסול זה אינו בגדר לינה אלא פסול אחר. ובספר מנחת אברהם הביא לבאר בשם הגרי"ז שגדר הפסול בשקיעה הוא, שהדם כאשר הוא אינו ביום שנשחט הרי הוא נפסל, ודייק כן מלשון הרמב"ם, ועל כן לא שייך בזה דין ראשו של מזבח הנאמר בפסול לינה.

והתוס' הקשו על רש"י שהרי נחלקו בזה תנאים לקמן אם לינה מועלת בראשו של מזבח. ועל כן תירצו שכאן נתחדש שבתחילת השקיעה שהוא עדיין קודם צאת הכוכבים ועדיין יום הוא לכל דיני התורה, כבר הדם אינו ראוי לזריקה, אבל מכח הפסוק "ביום צוותו" לא היינו יודעים אלא שבלילה אין זורקין הדם, [ועדיין יש לעיין לפי דבריהם איך הדין לענין שחיטה, האם לענין זה עדיין יום הוא וכל הלימוד היה רק לענין זריקה, ואם שחט אז והעלה הדם על המזבח יוכל לזרקו למחר, לרבן גמליאל הסובר לקמן [פג] שגם בדם אם עלה לא ירד, או שהוא גם לימוד על שחיטה, ואם כן דינו כנשחטה בלילה שדינו אם עלה ירד לרבי יהודה [לקמן פד], ומדברי השאגת אריה [יז] נראה שהוא דין מיוחד בזריקה, עיי"ש במה שהקשה מהקטרת הקומץ שהוא נלמד מזריקה לכל דיניו].

וכתב השאגת אריה שלפי דבריהם ודאי שזמן תפילת מנחה הוא רק עד השקיעה, אפילו הוא עגיין יום, שהרי כבר נגמר זמן הקרבת התמיד של בין הערביים, כלומר זריקת דמו, וכדבריו כן מפורש בדברי תלמיד רבינו יונה ריש פ"ד דברכות.